

*Гуцол К. В. PhD з психології, старший науковий співробітник лабораторії когнітивної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України
https://orcid.org/0000-0002-2820-2590*

ДИСКУРСИВНІ КОНТЕКСТИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Статтю присвячено дослідженню особливостей впливу соціокультурних дискурсів на розвиток життєвої компетентності української молоді під час війни. Виокремлено провідні і допоміжні дискурсивні контексти як передумови постановки та розв'язання особистістю власних життєвих задач в кризових умовах, пов'язаних з російським воєнним вторгненням в Україну.

Ключові слова: *особистість; молодь; дискурс; життєва компетентність; формування; розвиток; інституціональний дискурс; особистісно-орієнтований дискурс.*

Вступ. Сучасна соціокультурна ситуація, спричинена російським воєнним вторгненням в Україну, зумовлює необхідність розвитку життєвої компетентності української молоді як здатності самостійно ставити та ефективно розв'язувати нагальні життєві задачі в кризових умовах: збагачувати власний особистий та життєвий досвід; трансформувати життєві проблеми в задачі, довізначати їх; розширювати репертуар стратегій для їх розв'язання; ставити реалістичні цілі відповідно до вимог суспільства та власних усвідомлюваних переконань, настановлень, цінностей та смислів; передбачувати розвиток життєвих подій і розглядати їх як такі, що хронологічно організовані та інтегровані в життєвий шлях особистості.

Загальноцивілізаційні тенденції останнього десятиліття такі, як глобалізація, перехід до інформаційним технологій, зростання ймовірності самознищення людства вимагають зміни цілей, завдань, змістовного та смислового наповнення процесу життєздійснення особистості. Останнім часом дослідницька увага зосереджується на осмисленні соціокультурних модусів як чинників формування і розвитку життєвої компетентності особистості [8]. Так, до першої групи таких чинників належать конкретні характеристики політичної та суспільно-економічної ситуації в світі. До другої – соціальні запити на формування певних особистісних компетентностей сучасної людини, здатної продуктивно

адаптуватися до динамічних вимог мінливого сьогодення.

Відповідно до принципів постнекласичної раціональності, соціальна реальність тлумачиться як реальність дискурсивна, а її визначальні комунікації розглядаються не як атрибути чи функції суспільних відносин, а як дискурсивні (нарративні) практики. У руслі цього наукового напрямку соціокультурний простір постає як система значень, що відтворюється культурою та за допомогою певних нарративних фреймів інтерпретуються особистістю в процесі формування і розвитку її життєвої компетентності [8].

Саме означування соціальної реальності – заміщення її певними культурно заданими кодами, схемами, моделями й дозволяє не лише переживати, усвідомлювати та інтерпретувати життєвий та особистий досвід, але й інтегрувати та систематизувати його, виділяючи складні життєві ситуації, виокремлюючи та осмислюючи проблеми, здійснюючи самостійну постановку життєвих задач, акумулюючи необхідні для їх розв'язання ресурси. Отже, одним із провідних шляхів розвитку особистості, зокрема формування в неї життєвої компетентності є її занурення в дискурсивний культурний простір [9; 10].

Саме тексти культури продукують семіотичні та комунікативні ресурси, що, транслуються особистості, а їхня асиміляція, у свою чергу, уможливорює осмислення власного життєвого досвіду через призму засвоєних культурних зразків, норм, традицій тощо. Таким чином, у

процесі осмислення соціокультурного досвіду, що знаходить своє відображення в текстах культури, людина породжує власні автонаративи, що містять специфічні культурні фрейми як ресурсні контексти розвитку життєвої компетентності особистості [1; 2; 3].

Мета статті: схарактеризувати особливості впливу дискурсивних контекстів на розвиток життєвої компетентності української молоді під час війни.

Теоретичне підґрунтя. Наукове дослідження здійснюється на основі постнекласичного методологічного підходу, що містить такі напрями досліджень, як психологічна герменевтика (М. Гайдеггер, Г.-Г. Гадамер, К. Герген, В. Дільтей, П. Рікер, М.Л. Смульсон, Н.В. Чепелєва, С.Ю. Рудницька), дискурсивна психологія (М. Бемберг, М. Білліг, Д. Едвардс, Ф. Магаддам, Дж. Поттер, М. Уезерелл, А. де Фін, Р. Гарре, Дж. Шоттер тощо), соціальний конструкціонізм (П. Бергер, К. Герген, Т. Лукман тощо), наративна психологія (В. Барр, Р. Барт, Й. Брокмейєр, Дж. Брунер, К. Герен, М. Готдінер, Ф. Джеймісон, М.Л. Крослі, Я. Лазло, Д. МакАдамс, С. Томкінс, Т.Р. Сарбін, М. Уайт, Дж. Уард, Р. Гарре, Дж. Шоттер) і наративна практика (К. Жорняк, К. Калмикова, К. Людвіг, Е. Мергенталер, Дж. Фрідман), компетентнісний підхід (І.М. Бєвзюк, Р. Боятцис, М.С. Головань, І.О. Зимня, Л.А. Лепіхова, О.М. Лозова, О.В. Савченко, тощо).

Методи дослідження: аналіз і синтез змісту психологічних джерел для визначення дискурсивних контекстів розвитку життєвої компетентності особистості; порівняння, систематизація, узагальнення й інтерпретація концептуальних положень та отриманих емпіричних даних; авторська анкета для виявлення значення соціокультурних дискурсів в контексті постановки і розв'язання життєвих задач особистості до та під час воєнного стану в Україні; методи математичної статистики.

Результати і обговорення. У руслі психолого-герменевтичного підходу, що становить методологічну основу нашого дослідження, розвиток особистості передбачає формування в неї здатності до

самоосмислення та осмислення соціальної реальності шляхом асиміляції ключових культурних дискурсів і конструювання на цій основі власного життєвого досвіду, перетворюючи його на впорядковані дискурсивні (наративні) моделі; а також здатності переосмислювати набутий досвід залежно від актуальних суспільних запитів та динаміки соціальних умов, формуючи та розвиваючи на цій основі власну життєву компетентність [9; 10].

Так, згідно поглядів С.Ю. Рудницької, розвиток життєвої компетентності особистості відбувається в процесі інтеграції окремих різнорідних «дискурсивних реальностей» індивіда в зв'язну цілісність шляхом мовленнєвих практик у процесі особистісного смислотворення. У цьому контексті надзвичайної актуальності набуває проблема дослідження соціокультурних дискурсів як передумов формування і розвитку життєвої компетентності особистості [8].

До основних дискурсивних контекстів у сучасному соціокультурному просторі можна віднести: сім'ю, СМК, вікові, професійні і інші соціальні групи, політичну, спортивну, медичну сфери, освіту, моду, релігію, фольклор, літературу, мистецтво тощо. Проте формування і розвиток життєвої компетентності в різних дискурсах має виражену специфіку, для аналізу якої ми вважаємо за доцільне об'єднати вищезазначені дискурсивні контексти в дві групи: інституціональні та особистісно-орієнтовані дискурси [10; 11; 13; 14].

Так, у першому випадку, суб'єктом дискурсу більшою мірою виступає представник певного соціального інституту, а в другому – особистість в усьому багатстві її внутрішнього світу. Насправді ми досить нечасто стикаємося з абсолютно безособовою комунікацією. У той же час для кожного виду інституціонального дискурсу характерною є певна міра співвідношення між статусною та особовою складовими. Вочевидь, що й сам адресат інституціонального дискурсу в його крайніх точках проявляється в різних дискурсивних іпостасях: як рефлексуючий, шукаючий та банально споживаючий інформації [5; 10; 15].

Серед конституційних ознак інституціонального дискурсу доцільно

виділити статусну кваліфікованість його учасників, локалізований хронотоп, конвенціональну зумовленість його мети в контексті цього соціального інституту, ритуально зафіксовані цінності, інтенціонально «закріплені» стратегії (як послідовності мовленнєвих дій у типових життєвих ситуаціях), обмежену номенклатуру жанрів і жорстко обмежений арсенал прецедентних феноменів (імен, висловлювань(послідовності мовленнєвих дій у типових ситуаціях), обмежена номенклатура жанрів і жорстко лімітований перелік прецедентних феноменів (імен, висловлювань, наративів і ситуацій) [6; 7; 14; 15].

Надзвичайно важливу роль у цьому процесі відіграють особистісно-орієнтовані дискурси, що постають у своєму становленні як процесуальності тексти перед уявним поглядом інтерпретатора. У результаті такої інтерпретації та/або реінтерпретації людина продукує особистісні тексти, що мають як ретроспективну, так і проспективну спрямованість [4; 10; 12].

У контексті вищесказаного ми вважаємо перспективним звернутися до культурних текстів, що оточують, створюють і трансформують життєвий досвід людини, постають акумуляторами і трансляторами різноманітних соціокультурних та особистісних практик; апелювати до ресурсів літератури і мистецтва як «золотого фонду» втілень особистісних проєктів [4].

Ця класифікація, вочевидь, носить умовний характер, і такі дискурси, як фольклор, література, музика, кінематограф та інші види візуального мистецтва, що належать до особистісно-орієнтованих, безперечно містять риси інституціональності. А, у свою чергу, інституціональні дискурси (сімейний, освітній, психотерапевтичний тощо), які втілюють певні системи індивідуальних і колективних цінностей в різних соціальних інституціях, мають виражену особистісно-орієнтовану спрямованість. Отже, зазначене протиставлення виокремлених видів дискурсу постає як суто дослідницький прийом.

З метою виокремлення провідних і допоміжних дискурсів як передумов формування і розвитку життєвої

компетентності особистості, а також визначення специфіки впливу цих дискурсів на постановку та розв'язання особистістю власних життєвих задач в кризових умовах, пов'язаних з російським воєнним вторгненням в Україну, нами було проведено емпіричне дослідження, у якому взяли участь 180 осіб (30 осіб склали пілотажну групу та 150 осіб – основну групу опитувальних) віком від 18 до 35 років. Вибір вікової категорії зумовлено нагальною необхідністю української молоді розв'язувати нагальні проблеми в складних життєвих обставинах та ситуаціях невизначеності.

На етапі пілотажного дослідження задля виділення актуальних дискурсивних контекстів формування життєвої компетентності особистості респондентам було запропоновано надати відповідь на запитання:

«Якщо перед Вами постає життєва задача, способів розв'язання якої немає у Вашому досвіді, Ви віддасте перевагу пошуку цих способів:

- у спілкуванні з друзями, колегами, сусідами, знайомими тощо;
- в творах літератури і мистецтва;
- у релігійних організаціях та/або спільнотах;
- у родинному спілкуванні;
- в освітньому дискурсі (середня освіта, вища освіта, курси, гуртки, вебінари тощо);
- шляхом звернення до фахівця за специфікою проблеми (звернення до лікарів, психологів, юристів, соціальних працівників тощо);
- в Інтернеті (форуми, чати, Ютуб, Інстаграм тощо);
- надайте Ваш варіант відповіді».

За результатами аналізу відповідей учасників пілотажної групи нами було виокремлено тринадцять дискурсивних контекстів (Інтернет; професійні співтовариства; освіта; міжособистісні комунікації; література і мистецтво; суспільні та волонтерські організації; сім'я; професійний дискурс за специфікою вирішення життєвої проблеми особистості; спорт; релігійні організації та/або спільноти; азартні ігри; мода; комп'ютерні ігри), до яких найчастіше зверталися респонденти з метою пошуку способів постановки та розв'язання актуальних життєвих задач.

Питання психології

Так, на підставі результатів пілотажного дослідження з метою визначення провідних і допоміжних дискурсів формування і розвитку життєвої компетентності української молоді під час війни нами було розроблено авторську анкету. Учасникам основної групи (150 осіб віком від 18 до 35 років) було запропоновано прийняти участь в опитуванні.

Інструкція для респондентів

«Шановний респонденте! Запрошуємо Вас узяти участь у дослідженні проблеми впливу соціокультурних контекстів на формування і розвиток життєвої компетентності української молоді під час війни. Ми будемо вдячні за Вашу згоду ознайомитися з питаннями анкети та надати власні відповіді на них. Дослідження носить анонімний характер, а Ваші відповіді

будуть використовуватися лише в узагальненому вигляді».

Анкета

Шановний респонденте, вкажіть, будь ласка, дані про себе:

- вік;
- стать;
- освіта (середня, професійно-технічна, вища);
- сфера навчання та/або діяльності;
- рівень матеріального доходу (низький, середній, високий).

За десятибальною шкалою (від 1 до 10 за зростанням) оцініть значення кожного з наведених нижче дискурсів у допомозі Вам самостійно ставити і розв'язувати Ваші життєві задачі, вирішувати нагальні життєвих проблеми (до та під час воєнного стану в Україні). Обведіть обрані Вами числа в рядках.

Щиро дякуємо за співпрацю!

№ п/п	Дискурси	Оцінка ролі дискурсу в формуванні життєвої компетентності	
		до 24.02.2022	після 24.02.2022
1	Інтернет	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
2	Професійні співтовариства	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
3	Освіта	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
4	Міжособистісні комунікації	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
5	Література і мистецтво	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
6	Суспільні та волонтерські організації	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
7	Сім'я	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
8	Професійний дискурс за специфікою вирішення Вашої життєвої проблеми (звернення до лікарів, психологів, юристів, соціальних працівників тощо)	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
9	Спорт	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
10	Релігійні організації та/або спільноти	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
11	Азартні ігри	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
12	Мода	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
13	Комп'ютерні ігри	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10

При обробці результатів анкетування, з метою визначення провідних дискурсивних контекстів формування життєвої компетентності особистості, нами враховувалися лише ті відповіді респондентів, які містили достатньо високу оцінку значимості запропонованих дискурсів (від 6 до 10 балів).

Аналіз результатів опитування показав певну специфіку впливу виокремлених дискурсів на постановку та розв'язання особистістю життєвих задач в умовах воєнного стану в Україні у порівнянні з довоєнним періодом. Так, до провідних дискурсивних контекстів формування і розвитку життєвої компетентності

Питання психології

особистості до російського воєнного вторгнення можна віднести: Інтернет (83,33%), професійні співтовариства (81,33%), освіта (78%), міжособистісні комунікації (73,33%), комп'ютерні ігри (54,67%). Як допоміжні визначено такі дискурси, як література і мистецтво (33,33%), суспільні та волонтерські організації (33,33%), спорт (40%), професійний дискурс за специфікою вирішення життєвої проблеми особистості (лікарі, психологи, юристи, соціальні працівники тощо) (12%), релігійні організації та/або спільноти (6,67%), сім'я (40%), мода (20%) та азартні ігри (5,33%).

Проте в умовах війни провідними контекстами постають: Інтернет (86,7%), професійні співтовариства (83,33%), суспільні та волонтерські організації (80%), література і мистецтво (50%), комп'ютерні ігри (79,33%), міжособистісні комунікації (80%), освіта (50%), сім'я (72%). У свою чергу, серед допоміжних можна виділити релігійні організації та/або спільноти (5,33%), професійний дискурс за специфікою вирішення життєвої проблеми особистості (20%), спорт (33,33%), мода (45,33%), азартні ігри (12%).

Вищенаведені результати узагальнено за допомогою гістограми (рис. 1).

1. Інтернет; 2. професійні співтовариства; 3. освіта; 4. міжособистісні комунікації; 5. література і мистецтво; 6. суспільні та волонтерські організації; 7. сім'я; 8. професійний дискурс за специфікою вирішення життєвої проблеми особистості (лікарі, психологи, юристи, соціальні працівники тощо); 9. спорт; 10. релігійні організації та/або спільноти; 11. азартні ігри; 12. мода; 13. комп'ютерні ігри.

Рис. 1. Розподіл дискурсивних контекстів за ступенем значимості у формуванні життєвої компетентності української молоді до та під час війни.

Також аналіз результатів анкетування дав підстави висунути припущення про певні відмінності у відповідях респондентів у залежності від їх статі, освіти, сфери навчання та/або діяльності, рівня їх матеріального доходу. Знайдемо статистичне підтвердження попередньо передбачуваним відмінностям. Для цього визначимо вплив значимості дискурсивних контекстів (незалежна змінна) окремо на кожну із вищезазначених характеристик (залежна змінна) за допомогою дисперсійного аналізу за методом Фішера. Проте результати ANOVA вказали на відсутність впливів дискурсів на зазначені

залежні змінні. Отже, наше припущення не підтвердилось.

Висновки. Формування життєвої компетентності як здатності особистості ініціювати постановку і розв'язання власних життєвих задач здійснюється завдяки інтеграції асимільованих нею соціокультурних дискурсів у процесі особистісного смислотворення.

Результати емпіричного дослідження особливостей впливу дискурсивних контекстів на розвиток життєвої компетентності української молоді в складних життєвих обставинах та ситуаціях невизначеності під час війни свідчать про тенденції:

Питання психології

- зростання кількості провідних для особистості соціокультурних дискурсів в порівнянні з довоєнним часом;
- домінування таких дискурсивних контекстів, як Інтернет, професійні співтовариства, міжособистісні комунікації, суспільні та волонтерські організації, сім'я та комп'ютерні ігри в процесі розвитку життєвої компетентності молоді під час воєнного стану в Україні;
- підвищення загального впливу Інтернету, професійних співтовариств, міжособистісної комунікації, літератури і мистецтва, суспільних та волонтерських організацій, сім'ї, моди, азартних і комп'ютерних ігор, професійного дискурсу за специфікою вирішення актуальних проблем особистості на формування нею способів розв'язання складних життєвих задач у порівнянні з довоєнним часом;
- принципове збільшення значимості сімейних стосунків, суспільних і

- волонтерських організацій, ігрового комп'ютерного дискурсу як ресурсних контекстів пошуку стратегій і способів вирішення проблем, самостійної постановки та розв'язання життєвих задач українців вікової категорії від 18 до 35 років;
- зниження ролі освіти, спорту, релігійних організацій та спільнот в процесі формування життєвої компетентності української молоді під час війни;
- відсутності значимих відмінностей щодо домінування певних дискурсів у контексті пошуку ресурсів для розв'язання життєвих завдань залежно від статі, освіти, матеріального доходу та професійної приналежності респондентів;
- превалювання інституціональних дискурсів над особистісно-орієнтованими, що, безумовно, потребує додаткового вивчення, в чому ми і вбачаємо перспективи нашого подальшого дослідження.

Список використаних джерел

1. Бачевич, Ф. С. (2008). Дискурсивна прагматика: проблемне поле, дослідницька одиниця. *Studia-linguistica*, 1, 4-10.
2. Гуцол, К. В. (2019). Діагностика сформованості рівнів нарративної компетентності особистості. *Особистісні та ситуативні детермінанти здоров'я*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (22 листопада 2019 р.). Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса, 77-81.
3. Гуцол, К. В. (2017). Теоретико-методологічні основи дослідження нарративної компетентності особистості. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Т. II: Психологічна герменевтика*, 10, 167-185.
4. Гуцол, С. Ю. (2014). «Сюжет переходу» как мифологическая форма воплощения личностного проекта студенческой молодежи. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Т. II: Психологічна герменевтика*, 8, 73-82.
5. Гуцол, С. Ю. (2008). Феномен моди в зеркале семиотического похода. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка: зб. наук. пр.* 3 (24), 125-130.
6. Заграй, Л. (2012). Молодіжна субкультура як дискурсивний простір конструювання інтерпретативних схем особистості. *Центр соціальних комунікацій*, 4, 60-69.
7. Рудницька, С. Ю. (2021). Проблема дискурсивного конструювання досвіду особистості в освітньому просторі. *Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України: матеріали IV Всеукраїнського круглого столу з міжнародною участю (17 листопада 2021 року)*, 260-265.
8. Рудницька, С. Ю. (2023). Процесуально-сміслова модель розвитку життєвої компетентності особистості. *Технології розвитку інтелекту. Т. 7, 1 (33)*. URL: https://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/616/188
9. Чепелева, Н. В., Рудницкая, С. Ю. (2019). Дискурсивные технологии самопроектирующейся личности. *Psycholinguistics*, 25(1), 363-383.
10. Чепелева, Н. В., Смутьсон, М. Л., Зазимко, О. В., Гуцол, С. Ю. (2016). *Самопроектування особистості у дискурсивному просторі: монографія*. Київ: Педагогічна думка. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/704560>.
11. Danes, Fr. (1987). Cognition and Emotion in the Discourse Interaction: A Preliminary Survey of the Field. *Berlin: XIV International Congress of Linguists Organized under Auspices of CIPL*.
12. Dyer, J., Keller-Cohen, D. (2000). The discursive construction of professional self through narratives of personal experience. *Discourse Studies*, 2(3), 283-304.

13. Hare-Mustin, R. (1994). Discourses in the mirrored room: a postmodern analysis of therapy. *Family Process*, 33, 19-35.
14. Potter, J. (1997). *Representing reality: discourse, rhetoric and social construction*. London: Sage.
15. Schiffrin, D. (2001). *The Handbook of Discourse Analysis Blackwell publisher*.

References

1. Batsevych, F. S. (2008). Dyskursyivna prahmatyka: problemne pole, doslidnytska odynytisia [Discursive pragmatics: problem field, research unit]. *Studia-linguistica*, 1, 4-10. (in Ukrainian).
2. Hutsol, K. V. (2019). Diahnostyka sformovanosti rivniv naratyvnoi kompetentnosti osobystosti [Diagnostics of the formation of levels of narrative competence of an individual]. *Osobystisni ta sytuatyvni determinanty zdorovia : materialy IV Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (22 lystopada 2019 r.)*. – *Personal and situational determinants of health: materials of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (November 22, 2019)*. Vinnytsia : Donetskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stusa, 77-81. (in Ukrainian).
3. Hutsol, K. V. (2017). Teoretyko-metodolohichni osnovy doslidzhennia naratyvnoi kompetentnosti osobystosti [Theoretical and methodological foundations of the research of the narrative competence of the individual]. *Aktualni problemy psykholohii : zb. nauk. pr. In-tu psykholohii imeni H. S. Kostiuks NAPN Ukrainy. T. II : Psykholohichna hermenevtyka. – Actual problems of psychology: coll. of science Ave. H. S. Kostyuk Institute of Psychology, National Academy of Sciences of Ukraine. Vol. II: Psychological hermeneutics*, 10, 167-185. (in Ukrainian).
4. Hutsol, S. Yu. (2014). "Syuzhet perekhoda" kak mifologicheskaya forma voploshcheniya lichnostnogo proyekta studencheskoy molodezhi ["The plot of the transition" as a mythological form of the embodiment of the personal project of student youth]. *Aktualni problemy psykholohii : zb. nauk. pr. In-tu psykholohii imeni H. S. Kostiuks NAPN Ukrainy. T. II: Psykholohichna hermenevtyka. – Actual problems of psychology: coll. of science Ave. H. S. Kostyuk Institute of Psychology, National Academy of Sciences of Ukraine. Volume II: Psychological hermeneutics*. 8, 73-82. (in russian).
5. Hutsol, S. Yu. (2008). Fenomen mody v zerkale semioticheskogo podhoda [The fashion phenomenon in the mirror of the semiotic campaign]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "Kyivskiy politekhnichnyi instytut". Filosofiia. Psykholohiia. Pedagogika : zb. nauk. pr. – Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute". Philosophy. Psychology. Pedagogy*, 3 (24), 125-130. (in russian).
6. Zahrai, L. (2012). Molodizhna subkultura yak dyskursyvnyi prostir konstruiuvannia interpretatyvnykh skhem osobystosti [Youth subculture as a discursive space for the construction of interpretative schemes of the individual]. *Tsentr sotsialnykh komunikatsii – Center of social communications*, 4, 60-69. (in Ukrainian).
7. Rudnytska, S. Yu. (2021). Problema dyskursyvnoho konstruiuvannia dosvidu osobystosti v osvithnomu prostori [The problem of discursive construction of personal experience in the educational space]. *Aktualni problemy osvithnoho protsesu v konteksti yevropeiskoho vyboru Ukrainy: materialy IV Vseukrainskoho kruhloho stolu z mizhnarodnoiu uchastiu (17 lystopada 2021 roku)*. – *Actual problems of the educational process in the context of Ukraine's European choice: materials of the 4th All-Ukrainian Round Table with International Participation (November 17, 2021)*, 260-265. (in Ukrainian).
8. Rudnytska, S. Yu. (2023). Protsesualno-smyslova model rozvytku zhyttievoi kompetentnosti osobystosti [A procedural and semantic model of the development of life competence of an individual]. *Tekhnolohii rozvytku intelektu. – Intelligence development technologies. T. 7, 1 (33)*. URL: https://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/616/188 (in Ukrainian).
9. Chepeleva, N. V., Rudnitskaya, S. YU. (2019). Diskursivnyye tekhnologii samoproektiruyushcheyasya lichnosti [Discursive technologies of self-projecting personality]. *Psycholinguistics*, 25(1), 363-383. (in russian).
10. Chepelieva, N. V., Smulson, M. L., Zazymko, O. V., Hutsol, S. Yu. (2016). *Samoproektivannia osobystosti u dyskursyvnomu prostori: monohrafiia [Self-projection of the personality in the discursive space: monograph]*. Kyiv: Pedagogichna dumka. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/704560>. (in Ukrainian).
11. Danes, Fr. (1987). Cognition and Emotion in the Discourse Interaction: A Preliminary Survey of the Field. *Berlin: XIV International Congress of Linguists Organized under Auspices of CIPL*.
12. Dyer, J., Keller-Cohen, D. (2000). The discursive construction of professional self through narratives of personal experience. *Discourse Studies*, 2(3), 283-304.
13. Hare-Mustin, R. (1994). Discourses in the mirrored room: a postmodern analysis of therapy. *Family Process*, 33, 19-35.
14. Potter, J. (1997). *Representing reality: discourse, rhetoric and social construction*. London: Sage.
15. Schiffrin, D. (2001). *The Handbook of Discourse Analysis Blackwell publisher*.

Summary

Hutsol K. PhD in Psychology, Senior Research Officer of Laboratory of Cognitive Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine

DISCURSIVE CONTEXTS OF THE FORMATION OF LIFE COMPETENCE OF UKRAINIAN YOUTH DURING THE WAR

Purpose: to characterize specifics of the impact of discursive contexts on the development of life competence of Ukrainian youth during the war.

Methods: analysis and synthesis of the content of psychological sources to determine the discursive contexts of the development of personality's life competence; comparison, systematization, generalization and interpretation of conceptual provisions and received empirical data; author's questionnaire to identify the importance of sociocultural discourses in the context of setting and solving of personality's life problems before and during the martial law in Ukraine; methods of mathematical statistics.

Research results of specifics of the impact of discursive contexts on the development of life competence of Ukrainian youth in difficult life circumstances and situations of uncertainty during the war indicate the following trends:

- increase in the number of leading for personality socio-cultural discourses in comparison with the pre-war period;
- dominance of such discursive contexts as the Internet, professional communities, interpersonal communications, social and volunteer organizations, family, computer games in the process of developing the life competence of young people during the martial law in Ukraine;
- increase of the general influence of the Internet, professional communities, interpersonal communication, literature and art, social and volunteer organizations, family, fashion, gambling and computer games, professional discourse according to specifics of solving actual problems of personality on the formation of his ways of solving complex life tasks in comparison with pre-war period;
- fundamental increase in the significance of family relationships, social and volunteer organizations, computer gaming discourse as resource contexts for searching for strategies and ways to solve problems, independent setting and solving life tasks of Ukrainians aged 18 to 35;
- reduction of the role of education, sports, religious organizations and communities in the process of forming the life competence of Ukrainian youth during the war;
- absence of significant differences regarding the dominance of certain discourses in the context of searching for resources for solving life tasks depending on respondents' gender, education, income and profession;
- predominance of institutional discourses over personal-oriented discourses.

Originality of the article's results is that leading and auxiliary discourses are for the first time singled out as prerequisites for the formation and development of the life competence of Ukrainian youth, as well as determination of the specifics of the influence of these discourses on setting and solving of personal life tasks in crisis conditions associated with the Russian war invasion of Ukraine.

Practical significance of research results lies in the expediency of their use for solving practically-oriented tasks in various fields of social practice; in expanding the possibilities of effective social interaction of Ukrainian youth in the changing realities of today due to the development of life competence as one of the prerequisites for productivity of personality's life achievements during the war.

Conclusion. Formation of the life competence as a personality's ability to initiate the setting and solving of his own life tasks is carried out by means of integration of leading and auxiliary discourses assimilated by him in process of personal meaning-making, which in turn reveals broad prospects for the study of human potential as a basis for the reproduction of socio-cultural capital of the nation and the strengthening of defense capabilities of Ukraine during the Russian aggression. The singled out tendency of the dominance of institutional discourses over personal-oriented discourses in the war conditions requires additional study, which we consider the prospects for our further research.

Keywords: personality; youth; discourse; life competence; formation; development; institutional discourse; personal-oriented discourse.

Received/Поступила: 10.10.23.